

VOJENSKÁ POLITICKÁ AKADEMIE
KLEMENTA GOTTWALDA

a/a 100
Praha, 4. června 1968

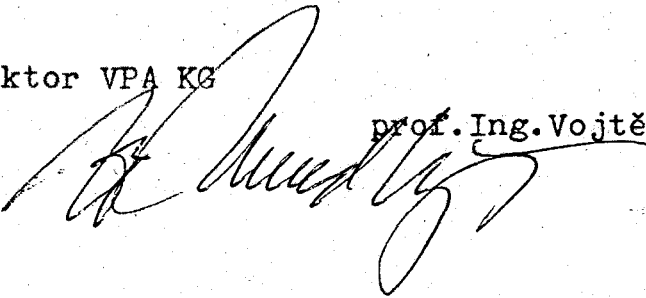
První tajemník
Ústředního výboru KSČ
Dr. Alexander DUBČEK

P R A H A

Vážený soudruhu,

z pověření signatářů, 30 vědeckých pracovníků
čs. ozbrojených sil Vám zasílám memorandum "Formulovat
a konstituovat státní zájmy ČSSR v oblasti vojenství"
jako jejich příspěvek k tvorbě základních materiálů pro
mimořádný XIV. sjezd Komunistické strany Československa.

Velitel-ректор VPA KG
plukovník

prof. Ing. Vojtěch MENCL, DrSc.

2

Memorandum:

FORMULOVAT A KONSTITUOVAT ČESKOSLOVENSKÉ STÁTNÍ ZÁJMY
V OBLASTI VOJENSTVÍ

Návrh akčního programu Čs. lidové armády klade s mimořádnou naléhavostí otázku tvorby státní vojenské doktríny ČSSR. Východiskem pro tvorbu doktríny jsou podle našeho názoru státní zájmy ČSSR v oblasti vojenství, jež však dosud nebyly formulovány a konstituovány.

Signatáři tohoto memoranda, vědečtí pracovníci čs. ozbrojených sil, chtějí přispět k vědeckému zkoumání a stanovení těchto státních zájmů.

Vyjadřují své stanovisko ke stavu naší vojenské doktríny a vojenské politiky v bodech 1 a 2. V bodech 3 a 4 koncipují postup teoretického rozpracování podkladů pro tvorbu doktrinálních závěrů. V 5. bodu pak zdůvodňují nezbytnost vědeckých metod při řešení této problematiky.

Zasílají Vám toto memorandum jakožto podklad k výměně názorů. Tento dialog považují za nezbytné východisko pro rozvinutí samotné vědeckovýzkumné práce.

PRAHA, květen 1968

1. POLITICKÁ A VOJENSKÁ DOKTRÍNA.

1.1. Politická doktrína socialistického státu je primárně ovlivněna volbou širších cílů v mezinárodním společenství, formulací vztahu k různým faktorům a hnutím reprezentujícím společenský pokrok.

Princip socialistického internacionalismu je organicky spjat s národní odpovědností státního suveréna. Optimální řešení tohoto vztahu je tím závažnější a tím obtížnější, čím menší je fyzická síla, kterou stát disponuje. Kritériem správnosti volby nemůže být jedině "národní zájem", který nelze v čisté podobě ani vypreparovat, a to ani zájem vlastního státu, ani zájem vedoucího státu koalice. Hlavním kritériem je zájem společenského pohybu, jehož jsou státní suveréni součástí, konkrétně zájem evropského socialismu, jeho dynamického rozvoje. Pouhá obrana dosaženého podporuje stagnaci a degeneraci, mylná volba ofensivní strategie působí destruktivně na celospolečenský progresivní pohyb.

1.2. Vojenská politika jako souhrn činností v oblasti vojenství realizuje vojenské zájmy a potřeby, určitou zvolenou politickou a jí odpovídající vojenskou strategii. Vzhledem k objektivní výrazné přítomnosti národního zájmu můžeme státní vojenskou doktrínu označit za souhrnnou formulaci vojenských zájmů a potřeb státu.

Doktrína je závazným teoretickým a ideologickým východiskem pro formulování vojenské politiky a přijímání konkrétních dílčích opatření, jakož i pro jednání s aliančními partnery. Vzniká jako určitý kompromis mezi objektivními, maximálními požadavky a reálnými zdroji, mezi dynamikou vývoje poznatků vojenské vědy a společenských věd, vývoje techniky a nutností disponovat vždy, v určité fázi vývoje vojenství, efektivním branným systémem.

1.3. Formulování státní vojenské doktríny státu má silný zpětný vliv na celkovou politickou doktrínu a strategii. Ovlivňuje ve významné míře reálné možnosti státu, jeho působení nevojenskými prostředky v mezinárodním prostředí. Rezignace na formulování vlastní vojenské doktríny je rezignací na vlastní odpovědnost jak v národním tak mezinárodním kontextu, je kapitulací před živelností, je odpolitizováním vojenského myšlení a tedy zdrojem ochromení armády. Je základním zdrojem krize armádního organismu, protože jej vytrhává z vlastní sociální struktury společnosti. Je porušením výměny látek mezi armádou a společností. Zbavuje armádu jejího smyslu pro národní společenství, jestliže nedochází k ustavičné konfrontaci s cíli tohoto národního socialistického společenství.

2. MINULOST, SOUČASNOST A BUDOUCNOST VOJENSKÉ POLITIKY ČSSR.

2.1. Základy současného branného systému ČSSR byly položeny na počátku padesátých let v době, kdy odpovědná politická místa socialistických zemí předpokládala, že dojde k brzkému vojenskému střetnutí v Evropě. Byla to strategie vycházející ze hesel obrany proti imperialistické agresi, současně však možnosti přechodu do strategického útoku k dosažení úplné hegemonie SSSR v Evropě. K otevřenému přehodnocení možnosti této koaliční strategie za současného stavu raketojaderného potenciálu nedošlo.

2.2. Československý armádní organismus budovaný s urychlením a za mimořádného vynaložení sil se stal reálnou strategickou sítí v době, kdy se politická a vojenská situace v Evropě zásadně změnila. Ačkoliv po roce 1953 konstatujeme zmírnění mezinárodního napětí, ačkoliv po roce 1956 razíme novou linii strategické povahy, linii mírového soužití, ne-

dochází k formulování vlastní vojenské doktríny ČSSR a k reformě armádního organismu. Alianční vztahy se dále upevňují s odvoláním na hrozbu německé agrese. Ve skutečnosti hrozba německé agrese hraje stále více roli dodatečného vnějšího faktoru, který má upevňovat soudržnost socialistického společenství. Vojenský faktor má kompenzovat nedostatečnou kooperaci ekonomickou a nerozvinutost jiných vazeb mezi socialistickými zeměmi poté, když původní představa o univerzálním modelu ekonomickém a politickém musela být revidována.

2.3. V politické oblasti trvá nejasno o pravděpodobných tendencích vývoje progresivního hnutí, jehož jsme součástí. Převažuje tendence přidržovat se překonaných představ, které se staly součástí ideologické bilance v socialistických zemích. Převažuje tendence ovlivňovat všechny části hnutí, bez ohledu na to, že v důsledku sociálně ekonomického vývoje se rozdílily mezi jejich potřebami prudce zvětšují.

Svými akcemi v roce 1956 a v roce 1961 jsme dávali najevo, že jsme připraveni nést každé riziko v globální politice, aniž bychom se ucházeli o politickou spoluodpovědnost za přijímaná rozhodnutí a postupy. V roce 1956 a 1961 jsme svým postupem dávali najevo, že nerozumíme ani evropské situaci a že se řídíme nikoliv věcnou analýzou, nýbrž politicko-ideologickými klišé. (Proto překvapení v roce 1956 Maďarskem a neadekvátní reakce v roce 1961).

2.4. Naše vojenská politika se neopírala o analýzu skutečných potřeb a zájmů našeho národního a státního společenství. Neopírala se o vlastní vojenskou doktrínu. Odpovídala spíše zájmům bývalého sektářského vedení strany, které znemožňovalo straně uskutečňovat skutečnou politiku, tj. harmonizovat zájmy různých vrstev a zájmy národní a

internacionální ve prospěch socialismu. Vývoj armádního organismu byl zbaven racionálních kritérií a současně neměl ani institucionální oponenturu. Vojenská politika byla zjednodušena na hledání optima mezi vlastními zdroji a požadavky aliance. Byla tedy bezprincipiální a musela zakládat rozpory a krizové vztahy v armádním organismu.

Dvacetiletý deformovaný vývoj se nutně projevil i v připravenosti kádrů, v jejich schopnosti resp. neschopnosti reagovat na úkoly, které vyplývají z nutnosti překonat deformace. Teoretické zaostání v oblasti vojenské vědy a čs. vojenské doktríny je průvodním jevem a výsledkem uplynulých dvaceti let a velkou brzdou překonání předchozích omylů.

2.5. Vojenská politika ČSSR bude i nadále vycházet ze spojeneckého postoje k ostatním partnerům Varšavské smlouvy, především ze spojení se SSSR. Současně však bude politikou státního suveréna, vnášející vlastní stanoviska do formování společných stanovisek aliance. Progresivní koncepce upevnování Varšavské smlouvy má jen jeden smysl: Zvýšení vnější bezpečnosti států aliance právě proto, aby se otevřely cesty k progresivnímu vývoji socialistických zemí i zemí západní Evropy. Naše vojenská politika se nebude zříkat globálních rizik, ovšem může je uvažovat jen jako partner a nikoliv jako oběť vývoje, na který nemá vliv.

Ve své podstatě a základní orientaci bude evropskou bezpečnostní politikou, politikou podporující proces zmírňování mezinárodního napětí v Evropě, celoevropské spolupráce, evropských progresivních sil. Zdůrazníme ji jako instrument širší politiky. Nesmí být účelem sama sobě. Vojenská politika, která potřebuje konstruovat nebo hypertrofizovat nebezpečí protivníka, slouží konzervativním tendencím v socialismu i kapitalismu. Zdánlivě bezprostředně může "upevnovat" socialismus, ve svých důsledcích jej však oslabuje.

2.6. Vojenská politika ČSSR musí vycházet z vědecké analýzy celé škály možných válečných situací v Evropě, formulovat vzhledem k těmto možným situacím své suverénní zájmy a potřeby, posuzovat v rámci koalice své vojenské možnosti v jednotlivých situacích a tento postup opírat o vědecky propracované vlastní doktrinální závěry politické i vojenskostrategické.

3. SITUACE VÁLKY - MÍRU V SOUČASNOSTI.

3.1. Naivně realistický pohled praktika analyzuje vztahy mezi státními suverény buď v rovině války, nebo v rovině míru. Ve skutečnosti existuje celá škála situací, pro něž je společným obecným znakem existence prostředků ozbrojeného násilí, situací, které se odlišují způsoby používání těchto prostředků. V důsledku podstatných přeměn sociálně politických a vědeckotechnické revoluce ve vojenství je tato škála situací podstatně složitější a různorodější nejen vůči situaci před druhou světovou válkou, ale především vzhledem k situaci v začátku padesátých let.

Ovšem právě v tomto období - na počátku grandiózních přeměn sociálně politických a vědeckotechnických - se naše vojenská politika a vojenská doktrína konstituují převzetím sovětského modelu jakožto obecně platného modelu socialistického vojenství.

3.2. Uvedená škála možných situací může být ve stručnosti vyjádřena takto:

- Situace absolutní války (s jejími variantami .
- Situace omezených válek (několik typů omezených válek.
- Situace mezi válkou a mírem. Situace, která vzniká legalizováním původně dočasného příměří v dlouhodobý status quo, kdy protivníci spolu neválčí, současně však nedošlo k uzavření mírových smluv.

